

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การผลิตเสื่อกก ของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา อำเภอ โพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้กำหนดวิธีในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา
2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การตรวจสอบข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

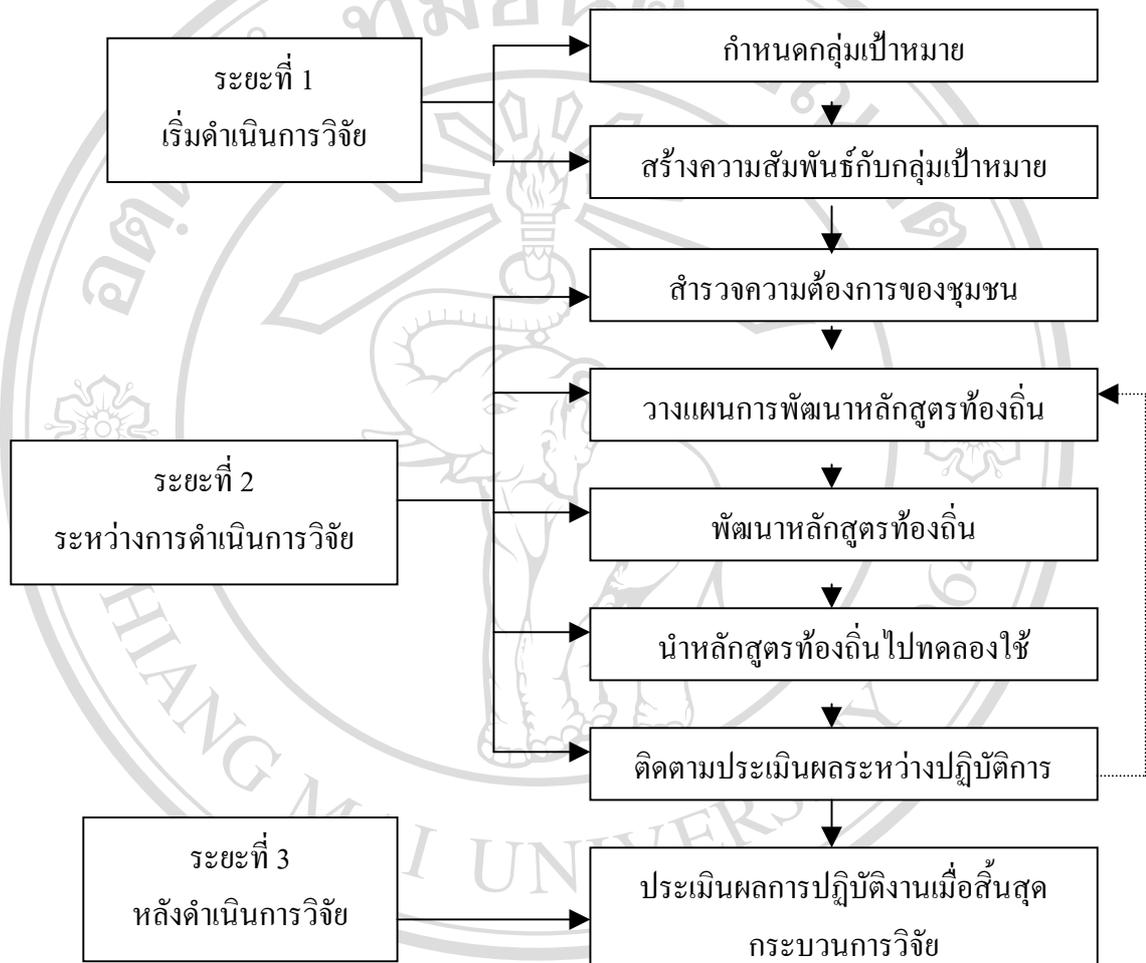
กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา อำเภอ โพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (การผลิตเสื่อกก) ผู้นำชุมชน ในตำบลนาหนัง และศึกษานิเทศก์จังหวัดหนองคาย โดยมีจำนวนทั้งหมด 119 คน แบ่งออกเป็น

นักเรียน	จำนวน	39 คน
ผู้บริหารโรงเรียน	จำนวน	1 คน
คณะครู	จำนวน	4 คน
ผู้ปกครองนักเรียน	จำนวน	39 คน
ผู้นำชุมชน	จำนวน	23 คน
ผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น(การผลิตเสื่อกก)	จำนวน	13 คน
ศึกษานิเทศก์จังหวัดหนองคาย	จำนวน	1 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ในการดำเนินงานตามกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการ โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

แผนภาพ 2 แสดงขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการวิจัย (ปรับปรุงจาก อริศรา ชูชาติ, 2538, หน้า 24 และ วิสุทธิศักดิ์ หวานพร้อม, 2542, หน้า 63)

ระยะที่ 1 เริ่มดำเนินการวิจัย

1) กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียน นานั่งพัฒนศึกษา อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ผู้บริหารและ คณะครูโรงเรียนนานั่งพัฒนศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น(การผลิตเสื่อกก) ผู้นำชุมชน ในตำบลนาหนั่ง และศึกษานิเทศก์จังหวัดหนองคาย

2) **สร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย** จากการที่ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียน นานั่งพัฒนาศึกษา ตำบลนาหนั่ง ซึ่งเป็นชุมชนที่ศึกษาในครั้งนี้ เป็นเวลา 6 ปี ประกอบกับผู้วิจัยเป็นคนในท้องถิ่น สามารถใช้ภาษาถิ่นอีสานในการสื่อสารได้ จึงมีความคุ้นเคยกับชุมชนเป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงใช้วิธีเดินทางไปศึกษาชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเองครบทุกหมู่บ้าน โดยการพูดคุย ซักถาม สร้างความตระหนักและชี้ให้เห็นความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ระยะที่ 2 ระหว่างการดำเนินการวิจัย

1) **สำรวจความต้องการของชุมชน** ในขั้นนี้ผู้วิจัยทำการสำรวจความต้องการของชุมชน ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การผลิตเสื่อกก โดยในเบื้องต้น ได้เข้าพบกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มแม่บ้าน ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาหนั่ง อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน(อสม.) โดยใช้วิธีพูดคุย ซักถาม แจกวัสดุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ และใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หลังจากนั้นผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวได้แนะนำกลุ่มเป้าหมายให้ผู้วิจัยทราบ โดยเฉพาะผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น(การผลิตเสื่อกก) ซึ่งเป็นการบอกต่อกันในลักษณะของการสร้างเครือข่าย ผู้วิจัยจึงได้ติดตามไปพบปะพูดคุย ซักถาม และสัมภาษณ์ผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น(การผลิตเสื่อกก)จนได้รายละเอียดข้อมูลความต้องการตามที่ได้วางแผนไว้ ในขณะเดียวกัน ก็ได้พูดคุย ซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ ผู้บริหาร โรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และศึกษานิเทศก์จังหวัดหนองคาย เกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การผลิตเสื่อกก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในระหว่างนี้ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดสภาพทั่วไปของชุมชนและโรงเรียนนาหนั่งพัฒนาศึกษา ไปด้วยพร้อมกัน

2) **วางแผนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น** ผู้วิจัยร่วมกับชุมชน ประชุมปรึกษาหารือระดมสมองและร่วมกันวิเคราะห์ถึงแนวทางในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นขึ้น โดยแบ่งเป็นฝ่ายต่างๆ ดังนี้ คณะกรรมการที่ปรึกษา จำนวน 10 คน คณะกรรมการฝ่ายวางแผนหลักสูตรท้องถิ่น จำนวน 14 คน คณะกรรมการฝ่ายพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จำนวน 13 คน คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร จำนวน 11 คน คณะกรรมการฝ่ายประเมินผล จำนวน 40 คน วิทยากรท้องถิ่นประจำโรงเรียน จำนวน 16 คน วิทยากรท้องถิ่นประจำหมู่บ้าน จำนวน 25 คน และคณะกรรมการฝ่ายนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร จำนวน 15 คน (สมาชิก 1 คน สามารถเป็นกรรมการได้หลายฝ่าย ดังรายละเอียด ในภาคผนวก จ หน้า 199-208) หลังจากนั้น คณะกรรมการฝ่ายวางแผนและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้ร่วมกันหา

รูปแบบวิธีการสอน กำหนดเนื้อหาในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการวัดผลและประเมินผลที่เน้นการประเมินตามสภาพจริง โดยยึดแนวทางตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

3) **พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น** ผู้วิจัย และคณะกรรมการฝ่ายพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ร่วมกันจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา (ซึ่งอยู่ระหว่างการร่างหลักสูตร) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเขียนหลักสูตรท้องถิ่น หลังจากนั้นได้เขียน โครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี สารการเรียนรู้รายปี กำหนดเวลาเรียน คำอธิบายรายวิชา การจัดการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน (ดังรายละเอียด ในภาคผนวก ง หน้า 162-198) จากนั้นได้นำเอกสารหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นให้คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรได้ตรวจสอบเนื้อหาและความเหมาะสมของ หลักสูตร แล้วปรับปรุงแก้ไข จนกระทั่งได้หลักสูตรท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์ ก่อนนำไปใช้จริง มีการแต่งตั้งครูผู้สอนและวิทยากรท้องถิ่นประจำโรงเรียน กำหนดปฏิทินปฏิบัติงาน และแจ้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบ

4) **นำหลักสูตรท้องถิ่นไปทดลองใช้** ครูผู้สอน วิทยากรท้องถิ่น นำหลักสูตรท้องถิ่น และแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตและประสานงาน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดเตรียมความพร้อมและเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อาทิเช่น การบริจาควัสดุ-อุปกรณ์และเครื่องมือในการผลิตสื่อออก การเตรียมโครงก็ การบริจาคต้นกอกที่ปลูกเอง การเข้าร่วมเก็บเกี่ยวกอกและจักกอก การเป็นวิทยากรพิเศษในการเก็บจักรอุตสาหกรรมซึ่งใช้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเสือกอก นอกจากนี้ยังให้ความสนใจในการร่วมชมนิทรรศการผลงานของนักเรียน ตลอดจนให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ได้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นกระบวนการกลุ่ม การสาธิตจากวิทยากรท้องถิ่น การฝึกปฏิบัติ การอภิปราย การนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของนักเรียน

5) **ติดตามประเมินผลระหว่างการปฏิบัติการ** ผู้วิจัย ครูผู้สอน และวิทยากรท้องถิ่น ได้มีการติดตามและประเมินผลระหว่างการปฏิบัติการตลอดเวลา โดยใช้วิธีการสังเกต ซักถาม พูดคุย และวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทุกขั้นของการวิจัย แล้วพิจารณาแก้ไขปัญหาร่วมกัน ได้อย่างฉับไวและทันสถานการณ์ นอกจากนี้ยังมีผู้บริหารโรงเรียน ครูฝ่ายวิชาการ ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการฝ่ายนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร ได้เข้ามาเยี่ยมชมการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น เป็นระยะๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็น

ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในส่วน of นักเรียนก็ได้มีการประเมินผลตามสภาพจริงโดยการใช้ rubric มีการกำหนดระดับคุณภาพ และเกณฑ์การผ่าน ซึ่งเขียนไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ทุกแผน โดยครูผู้สอน วิทยากรท้องถิ่น นักเรียน และผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการประเมิน และเมื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเสร็จสิ้นแล้ว ได้ให้นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็น โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น of นักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การผลิตเสื่อกก

ระยะที่ 3 สิ้นสุดการวิจัย

ประเมินผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นสุดกระบวนการวิจัย เมื่อสิ้นสุดกระบวนการวิจัย ได้ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อร่วมกันประเมินผลการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการวิจัย ร่วมกันหาข้อสรุป จุดเด่น-จุดด้อย ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ โดยมีตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จำนวน 11 คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 1 คน ครูฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน ตัวแทนวิทยากรท้องถิ่น จำนวน 2 คน ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 2 คน ตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน และตัวแทนนักเรียน จำนวน 2 คน โดยกำหนดประเด็นหลักในการสนทนาไว้ 6 ประเด็น ได้แก่ 1) การวางแผนและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 2) โครงสร้างหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น 4) ประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ 5) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตลอดกระบวนการวิจัย และ 6) ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีทั้งหมด 6 ชุด ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
2. แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม of ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัย
3. หลักสูตรท้องถิ่นที่ถูกพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้
4. แบบวัดและประเมินผลการเรียนรู้ of นักเรียน
5. แบบสอบถามความคิดเห็น of นักเรียน
6. ประเด็นการสนทนากลุ่ม

ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 6 ชุด มีลักษณะดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างนี้ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เพื่อใช้ประกอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นการสำรวจความต้องการของชุมชน ซึ่งมีทั้งหมด 6 ชุดด้วยกัน ได้แก่

1.1 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู มี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว สอบถามชื่อ ตำแหน่ง เพศ การศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 การให้การสนับสนุนและความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน เรื่อง การผลิตสื่ออก และความคิดเห็นในการกำหนดผู้สอน สถานที่เรียน ระยะเวลาเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหาที่ใช้ในการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีทั้งหมด 13 ข้อ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายเปิด และ แบบเลือกตอบ พร้อมทั้งการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ (ดังรายละเอียด ในภาคผนวก ค หน้า 130-134)

1.2 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน มี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว สอบถามชื่อ เพศ อายุ ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน การศึกษา อาชีพ ที่อยู่ และประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตสื่ออก ตอนที่ 2 การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้ในวิชาต่างๆ มาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันของบุตรหลาน ความต้องการในการนำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การผลิตสื่ออก มาใช้ในโรงเรียน การสนับสนุนและให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน ความคิดเห็นในการกำหนดผู้สอน สถานที่เรียน ระยะเวลาเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหาที่ใช้ในการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีทั้งหมด 10 ข้อ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายเปิด และ แบบเลือกตอบ พร้อมทั้งการแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ (ดังรายละเอียด ในภาคผนวก ค หน้า 135-138)

1.3 แบบสัมภาษณ์นักเรียน มี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว สอบถามชื่อ เพศ ที่อยู่ ผู้ที่นักเรียนพักอาศัยอยู่ด้วย ประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตสื่ออก ตอนที่ 2 การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้ในวิชาต่างๆ มาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ความต้องการในการนำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การผลิตสื่ออก มาใช้ในโรงเรียน ความคิดเห็นในการกำหนดผู้สอน สถานที่เรียน ระยะเวลาเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหาที่ใช้ในการสอน และการประเมินผล

การเรียนรู้ โดยมีทั้งหมด 10 ข้อ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายเปิด และ แบบเลือกตอบ พร้อมทั้งการแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ (ดังรายละเอียด ในภาคผนวก ค หน้า 139-142)

1.4 แบบสัมภาษณ์ผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น(การผลิตเลือก) มี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว สอบถามชื่อ อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ ที่อยู่ และประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตเลือก และความถนัด ตอนที่ 2 การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความต้องการในการนำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การผลิตเลือก มาใช้สอนในโรงเรียน การสนับสนุนและให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน การเป็นวิทยากรท้องถิ่น ความคิดเห็นในการกำหนด ผู้สอน สถานที่เรียน ระยะเวลาเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหาที่ใช้ในการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีทั้งหมด 13 ข้อ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายเปิด และ แบบเลือกตอบ พร้อมทั้งการแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ (ดังรายละเอียด ในภาคผนวก ค หน้า 143-147)

1.5 แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน มี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว สอบถามชื่อ อายุ เพศ ตำแหน่ง การศึกษา อาชีพ ที่อยู่ ประสบการณ์ในการเป็นผู้นำ และประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตเลือก ตอนที่ 2 การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความต้องการในการนำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การผลิตเลือกมาใช้สอนในโรงเรียน การสนับสนุนและให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน ความคิดเห็นในการกำหนดผู้สอน สถานที่เรียน ระยะเวลาเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหาที่ใช้ในการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีทั้งหมด 12 ข้อ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายเปิด และ แบบเลือกตอบ พร้อมทั้งการแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ (ดังรายละเอียด ในภาคผนวก ค หน้า 148-151)

1.6 แบบสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ มี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว สอบถามชื่อ ตำแหน่ง เพศ การศึกษา ประสบการณ์การเป็นศึกษานิเทศก์ ตอนที่ 2 การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหาในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 การนำหลักสูตรท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียน การให้การสนับสนุนและความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การผลิตเลือก ของโรงเรียนนาหนังพัฒนาศึกษา ความคิดเห็นในการกำหนดผู้สอน สถานที่เรียน ระยะเวลาเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหาที่ใช้ในการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีทั้งหมด 14 ข้อ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายเปิด และ แบบเลือกตอบ พร้อมทั้งการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ (ดังรายละเอียด ในภาคผนวก ค หน้า 152-156)

2. แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัย

แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เพื่อใช้ในการบันทึกพฤติกรรมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่สังเกตพบตลอดกระบวนการวิจัยทั้ง 6 ขั้น

ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออก การแสดงความคิด เห็น การให้ความร่วมมือ และอื่นๆ (ดังรายละเอียด ในภาคผนวก ค หน้า 153)

3. หลักสูตรท้องถิ่นที่ถูกพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้

หลักสูตรท้องถิ่นที่ได้นี้ เป็นผลจากการมีส่วนร่วมของชุมชนพัฒนาขึ้น เพื่อนำไปใช้ทดลองสอนนักเรียน โดยพัฒนาได้สอดคล้องตามแนวทางของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี สาระการเรียนรู้ รายปี กำหนดเวลาเรียน คำอธิบายรายวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้มี ทั้งหมด 10 แผน ประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การประเมินผล เครื่องมือวัดและประเมินผล สื่อและแหล่งการเรียนรู้ (ดังรายละเอียด ในภาคผนวก ง หน้า 162-198) รายละเอียดเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้ตลอดหลักสูตร ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 หน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรท้องถิ่น

หน่วยที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	จำนวนเวลา (ชั่วโมง)	จำนวน แผนการจัด การเรียนรู้
1	ความสำคัญ คุณค่าและประโยชน์ของกก	6	1
2	ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกก	6	1
3	การเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์และเครื่องมือ	8	1
4	การเก็บเกี่ยว การจักกก	8	1
5	การข้อมสีกก	4	1
6	ขั้นตอนการทอเสื่อ	20	2
7	การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเสื่อกก	16	1
8	การวางแผนการตลาดและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ จากกก	8	1
9	การแสดงนิทรรศการผลงานผลิตภัณฑ์จากกก	4	1
	รวม	80	10

4. แบบวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

แบบวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นการประเมินตามสภาพจริงของนักเรียน โดยเขียนเป็นรูบรีคส์ มีการกำหนดเกณฑ์และคุณภาพงาน และเกณฑ์ในการผ่านการประเมิน ซึ่งได้เขียนไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ทุกแผน ลักษณะของรูบรีคส์จะอธิบายคุณภาพของรายการประเมินแต่ละระดับคุณภาพ โดยให้คะแนนตั้งแต่ 0-4 คะแนน ระดับคุณภาพตั้งแต่ ควรปรับปรุงและแก้ไขเป็นอย่างยิ่ง ควรปรับปรุง พอใช้ ดี ดีเยี่ยม (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ง หน้า 182, 196-197) ตัวอย่างรูปแบบการกำหนดรูบรีคส์ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ตัวอย่างการเขียนรูบรีคส์เพื่อกำหนดเกณฑ์และคุณภาพงานในการประเมินตามสภาพจริง

เกณฑ์	คุณภาพ				ควรแก้ไขและปรับปรุงเป็นอย่างยิ่ง (0 คะแนน)
	ดีเยี่ยม (4 คะแนน)	ดี (3 คะแนน)	พอใช้ (2 คะแนน)	ควรปรับปรุง (1 คะแนน)	
เนื้อหา	มีการนำเสนอเนื้อหาได้ตรงประเด็นและครอบคลุมเนื้อหา	มีการนำเสนอเนื้อหาได้ตรงประเด็นแต่ยังไม่ครอบคลุมเนื้อหา	มีการนำเสนอเนื้อหาได้ตรงบางประเด็นและไม่ครอบคลุมเนื้อหา	มีการนำเสนอเนื้อหาไม่ตรงประเด็น	ไม่มีการนำเสนอเนื้อหา
การเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์	มีการเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์ครบถ้วน ถูกต้องและอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน	มีการเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์ครบถ้วน ถูกต้องแต่ยังไม่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน	มีการเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์ไม่ครบถ้วน แต่ถูกต้องและยังไม่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน	มีการเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์ไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้องและไม่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน	ไม่มีการเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์
การทอเสื้อ	ทอเสื้อถูกต้องตามขั้นตอน ใช้วัสดุ-อุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม เสร็จทันตามกำหนดเวลา	ทอเสื้อถูกต้องตามขั้นตอน ใช้วัสดุ-อุปกรณ์ได้เหมาะสมเป็นบางชิ้น เสร็จทันตามกำหนดเวลา	ทอเสื้อถูกต้องตามขั้นตอน ใช้วัสดุ-อุปกรณ์ได้เหมาะสม เป็นบางชิ้น เสร็จไม่ทันตามกำหนดเวลา	ทอเสื้อไม่ถูกต้องตามขั้นตอน ใช้วัสดุ-อุปกรณ์ไม่เหมาะสม เสร็จไม่ทันตามกำหนดเวลา	ไม่มีการทอเสื้อ

ตาราง 2 (ต่อ)

เกณฑ์	คุณภาพ				ควรแก้ไขและปรับปรุงเป็นอย่างยิ่ง (0 คะแนน)
	ดีเยี่ยม (4 คะแนน)	ดี (3 คะแนน)	พอใช้ (2 คะแนน)	ควรปรับปรุง (1 คะแนน)	
การจัดเก็บวัสดุ-อุปกรณ์หลังใช้งาน	มีการจัดเก็บวัสดุ-อุปกรณ์ได้อย่างถูกวิธี เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่มีขยะหลงเหลืออยู่	มีการจัดเก็บวัสดุ-อุปกรณ์ได้อย่างถูกวิธี เป็นระเบียบเรียบร้อย มีขยะหลงเหลืออยู่บ้าง	มีการจัดเก็บวัสดุ-อุปกรณ์ได้อย่างถูกวิธี ยังไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีขยะหลงเหลืออยู่ค่อนข้างมาก	มีการจัดเก็บวัสดุ-อุปกรณ์ยังไม่ถูกวิธี ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีขยะหลงเหลืออยู่มาก	ไม่มีการจัดเก็บวัสดุ-อุปกรณ์

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ การประเมินในด้านเนื้อหา การเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์ การทอเสื้อ และการจัดเก็บวัสดุ-อุปกรณ์หลังใช้งาน มีคะแนนเต็ม 16 คะแนน

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ	แทนด้วยสัญลักษณ์
0-3	ควรแก้ไขและปรับปรุงเป็นอย่างยิ่ง	★
4-6	ควรปรับปรุง	★★
7-9	พอใช้	★★★
10-13	ดี	★★★★
14-16	ดีเยี่ยม	★★★★★

การตัดสินผ่านเกณฑ์

คะแนน < 8 ไม่ผ่านเกณฑ์

คะแนน ≥ 8 ผ่านเกณฑ์

5. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การผลิตเสื้อก๊อ ใช้สำหรับสอบถามนักเรียนเมื่อสิ้นสุดการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นแล้ว โดยใช้ถามนักเรียนทั้งชั้นมีทั้งหมด 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียน

การสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การผลิตเสื่อกก มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ และแสดงความ คิดเห็นประกอบข้อที่เลือก มีจำนวนทั้งหมด 30 ข้อ และตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับ ข้อดี-ข้อเสีย ของหลักสูตรท้องถิ่น ปัญหา-อุปสรรคของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ ข้อเสนอแนะอื่นๆ จำนวนทั้งหมด 3 ข้อ (ดังรายละเอียด ในภาคผนวก ค หน้า 158-160)

6. ประเด็นการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม (focus group) เป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นสุด กระบวนการวิจัยทุกขั้นตอนแล้ว โดยการให้ตัวแทนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ร่วมสนทนา เพื่อ หาข้อสรุปจากการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การผลิตเสื่อกก วิเคราะห์จุดเด่น-จุดด้อย สภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นตลอดจนการแสดงความความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่างๆ ใน กระบวนการวิจัยแต่ละขั้นตอน โดยกำหนดประเด็นหลักไว้ 6 ประเด็น ได้แก่ 1) การวางแผนและ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 2) โครงสร้างหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ 3) การจัดกิจกรรม การเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น 4) ประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและ การนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ 5) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตลอดกระบวนการวิจัย และ 6) ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ โดยได้กำหนดประเด็นการสนทนากลุ่มเป็นคำถามทั้งหมด 23 ข้อ ในขั้นนี้มีครูฝ่ายวิชาการเป็นผู้ช่วยผู้วิจัย โดยใช้เทปบันทึก และการจดบันทึกการสนทนากลุ่ม (ดังรายละเอียด ในภาคผนวก ค หน้า 161)

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ นั้น ผู้วิจัยแบ่งลักษณะของการสร้าง เครื่องมือเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสังเกตพฤติกรรม การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัย มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้อง
3. นำเครื่องมือดังกล่าวให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ เพื่อพิจารณา ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และความเหมาะสมของเครื่องมือ
4. ปรับปรุงเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จัดพิมพ์ให้เรียบร้อยก่อนนำไปใช้จริง

กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย แบบสอบถามความคิดเห็นนักเรียน และประเด็นการสนทนากลุ่ม มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้อง
3. นำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และความเหมาะสมของเครื่องมือ
4. ปรับปรุงและแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
5. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และความเหมาะสมของเครื่องมือ
6. ปรับปรุงเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จัดพิมพ์ให้เรียบร้อยก่อนนำไปใช้จริง

กลุ่มที่ 3 ประกอบด้วย หลักสูตรท้องถิ่นและแผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. คณะกรรมการฝ่ายวางแผนหลักสูตรท้องถิ่นที่ได้จากการแต่งตั้งในชั้นการวางแผนพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกันปรึกษาหารือ เพื่อกำหนดโครงสร้างสร้างหลักสูตรท้องถิ่น และแผนการจัดการเรียนรู้ โดยศึกษาแนวทางจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี
3. คณะกรรมการฝ่ายพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ได้จากการแต่งตั้งในชั้นการวางแผนพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ร่วมกันเขียนหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีแบบวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน โดยใช้ rubric ในการประเมินตามสภาพจริง ประกอบในทุกแผนการจัดการเรียนรู้
4. นำเครื่องมือดังกล่าวให้คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรที่ได้จากการแต่งตั้งในชั้นการวางแผนพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อพิจารณาเนื้อหาและความเหมาะสมของเครื่องมือ
5. ปรับปรุงและแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร
6. นำเครื่องมือฉบับปรับปรุงให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และความเหมาะสมของเครื่องมือ

7. ปรับปรุงและแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

8. นำเครื่องมือฉบับปรับปรุงให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และความเหมาะสมของเครื่องมือ

9. ปรับปรุงและแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และจัดพิมพ์ให้เรียบร้อยก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยขออนุญาตผู้บริหาร เพื่อนำกระบวนการวิจัยมาทดลองใช้ในโรงเรียนและชุมชน
2. ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลความต้องการของชุมชนจากการพูดคุย ชักถาม และสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างประกอบในการรวบรวมข้อมูล
3. ในระหว่างการดำเนินงานในขั้นการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผู้วิจัยใช้วิธีการจัดบันทึกการประชุม ใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น สื่อน้ำ ทำทาง และการแสดงออกอื่นๆ ตลอดจนการพูดคุย ชักถาม เพื่อติดตามถึงปัญหา-อุปสรรคที่เกี่ยวข้อง และแนวทางแก้ไขปัญหา ในการนำหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้สอนกับนักเรียน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมแบบประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่เขียนไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 10 แผน ซึ่งเป็นการประเมินผลตามสภาพจริง โดยสร้างรูปรีดส์เป็นเกณฑ์ในการให้คะแนน และระดับคุณภาพงาน โดยมีครูผู้สอน วิทยากรท้องถิ่น นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ประเมินร่วมกัน นอกจากนั้นยังได้พูดคุย ชักถาม และการสังเกตสภาพแวดล้อมอื่นๆ ประกอบ หลังจากกระบวนการเรียนการสอนสิ้นสุดลง ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การผลิตสื่ออก ที่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยสอบถามนักเรียนทั้งชั้น
4. เมื่อสิ้นสุดกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยการจัดการสนทนากลุ่ม (focus group) โดยผู้มีตัวแทนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าร่วมการสนทนา เพื่อหาข้อสรุปของการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การผลิตสื่ออก วิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดจนการแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่างๆ ในกระบวนการวิจัยแต่ละขั้นตอน

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (data triangulation) โดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้รับจากแต่ละฝ่าย ว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกันหรือไม่ อาทิเช่น การสัมภาษณ์ ข้อมูลจากนักเรียน ใช้วิธีการสอบถามกับผู้ปกครองนักเรียนและเพื่อนของนักเรียนด้วยว่ามีความ

สอดคล้องกับที่นักเรียนตอบหรือไม่ พร้อมทั้งสังเกตสภาพแวดล้อมต่างๆ ประกอบด้วย นอกจากนั้น ยังนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกัน เมื่อสงสัยก็ได้ซักถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่ายๆ เพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. เชิงปริมาณ

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในชั้นสำรวจความต้องการของชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย และร้อยละ ในส่วนของการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนจากการประเมินผลตามสภาพจริง โดยใช้ rubric กำหนดระดับคุณภาพ และเกณฑ์การผ่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย และร้อยละ ส่วนแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ

2. เชิงคุณภาพ

ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความต้องการของชุมชน การสังเกต การสัมภาษณ์ การพูดคุย ซักถาม การสนทนากลุ่ม แบบสอบถามและแบบประเมินในส่วนที่เป็นความเรียง และการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนและโรงเรียนนาหนังพัฒนาศึกษา ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เรียบเรียง และบรรยายสรุปเป็นภาพรวม